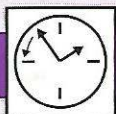

LUDWIG (LUDOVICO) SCOTTI (1728-1806)

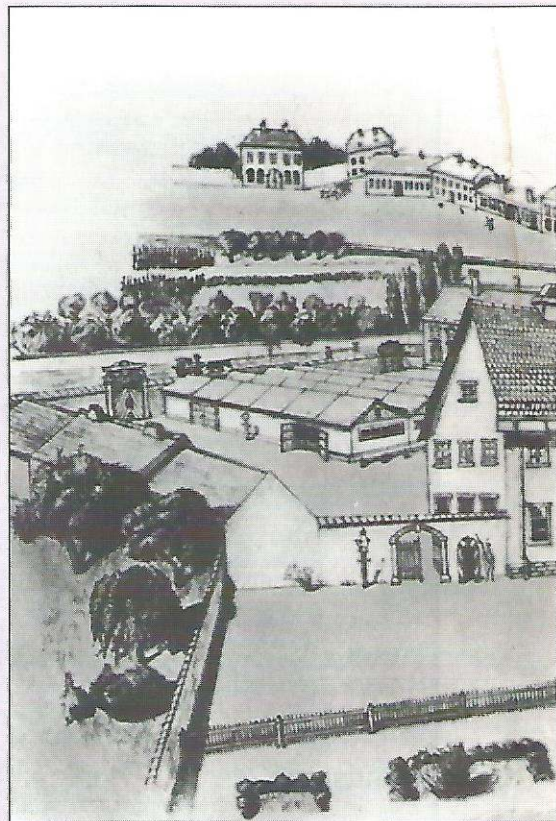
Veterinair verleden

Aan Scotti wordt in de overzichtswerken van de veterinaire geschiedenis weinig of geen aandacht geschonken. Toch was hij de eerste die in het Duitstalig gebied officieel veterinair onderwijs gaf aan de voorloper van de Weense Veterinaire School. Dit was de 'Pferde- Curen- und Operationsschule' die van 1766 tot 1777 bestaan heeft. Onze kennis van leven en werk van Scotti hebben wij voornamelijk te danken aan de studies van Wilhelm Lechner¹.

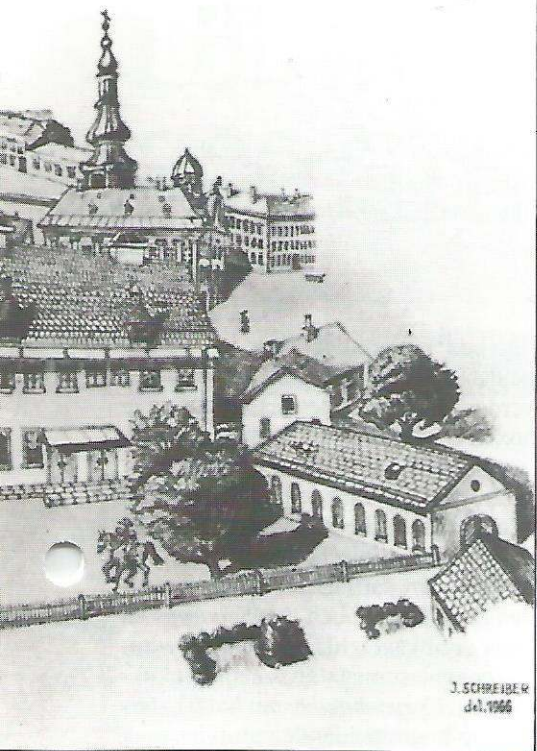
Ludovico Scotti werd in 1728 geboren te Cremona in Lombardije, dat toen Oostenrijks was maar ook enige malen door de Fransen bezet is. Hij stamde uit een familie van smeden/paardendokters. Zijn vader Lorenzo was een ontwikkeld man die een boek over bedriegerijen in de paardegeneeskunde uitgaf, maar het als een gemis beschouwde dat hij geen betere opleiding genoten had. Hij heeft daarom de wetenschappelijke vorming van zijn beide zonen, Ludovico en Johannes, gestimuleerd. Vooral de oudste bleek zeer leergierig. Naast Italiaans leerde hij Latijn, Frans en Duits. Zijn vader zond hem naar Rome om anatomie te studeren en zich verder theoretisch en praktisch te bekwalen. Na zijn opleiding kwam hij bij zijn vader in de praktijk. Weldra kreeg hij een grote roep vanwege zijn successen bij de behandeling van de paarden van het Franse en daarna van het Oostenrijkse leger. Zijn faam kwam de Oostenrijkse veldmaarschalk De la Reintrie ter orde. Deze was belast met de opbouw en de herschikking der cavalerie tijdens de Zevenjarige Oorlog tegen Pruisen (1756-1763). Hij haalde Scotti in 1760 naar Wenen, van waaruit hij spoedig daarna naar Bohemen gezonden werd omdat zich daar de grootste concentratie van legerpaarden bevond. Zijn werk gold aanvankelijk de behandeling van in de oorlog gewonde paarden en na beëindiging van de oorlog het selectief afstoten van het surplus aan paarden.

De la Reintrie wist de kriegsraad en daarna ook de hofkanselaarj ervan te overtuigen dat het leger zeer gebaat zou zijn met beter onderlegde paardenarten; en dat men in de persoon van Scotti nu een uitstekende kans had om hun vorming ter hand te nemen. Deze werd daarop in 1763 tezamen met twee andere legerpaardenartsen naar Lyon gezonden. Na terugkeer twee jaar later, bood Scotti Keizer Joseph II een studieplan voor een diergeneeskundige opleiding aan, waarmee deze instemde. En op 14 november 1766 werd het drietal 'zu öffentlichen Lehrern der Rossarzney' benoemd, waarbij Scotti de algemene leiding kreeg.

De Nederlander Gerard van Swieten (1700-1772) die, na twintig jaar assistent bij Boerhaave te zijn geweest, sinds 1745 lijfarts van Keizerin Maria Theresia was en grote zeggenschap had in alles wat met wetenschap en gezondheidszorg te maken had, adviseerde ook in dezen. Met name werd, nadat daartoe vanuit bepaalde hofkringen op aangedrongen was, zijn advies gevraagd over de wenselijkheid om Baron J. von Sind, die bekend geworden was door zijn talrijke hippologische en hippiatrische boeken, als leraar aan te stellen. Maar Van Swieten adviseerde negatief omdat hij hem een kwakzalver vond. Ofschoon het militaire gezag waaronder de school ging resorteren, weinig middelen voor de inrichting over had, werd in de winter van 1766 met het onderwijs aan 21 leerlingen begonnen. Spoedig daarna werd op Scotti vanuit de legerleiding weer een beroep gedaan om leiding te geven aan de remontering. Dat betekende dat hij vele reizen moest maken die zich uitstrekten over alle Duitse en Oostenrijks-Hongaarse gebieden. Tot 1774

Reconstructie van de school in de tijd van Scotti, getekend door prof. (1968), p. 87.)

Josef Schreiber (Uit: 200 Jahre Tierärztliche Hochschule in Wien)

trachtte hij deze activiteit met zijn leraarschap te combineren; maar de autoriteiten waren inmiddels ook tot het inzicht gekomen dat beide functies niet te verenigen waren en daarom had men twee anderen (Wolstein en Schmid) naar Alfort gestuurd om zich op het leraarschap voor te bereiden. Wolstein zou in 1777 leiding gaan geven aan het k.k. Thierspital, de voorloper van de huidige Veterinärmedizinische Universität Wien, waardoor Scotti voortaan volledig beschikbaar zou zijn voor de paardenaankoop voor het leger. Daarmee werd 'Pferde-Curen- und Operationsschule' opgeheven. Er waren veel tegenstellingen tussen Scotti en Wolstein, zowel van persoonlijke aard als in vak-aangelegenheden. Lechner verdenkt Wolstein ervan Scotti's college-aantekeningen verdonkere-maand te hebben, maar tegelijkertijd er zelf wel gebruik van gemaakt te hebben. Hij geeft veel voorbeelden, waaruit blijkt dat Wolstein aan het werk van Scotti heeft ontleend. Scotti heeft zelf niet gepubliceerd; hij legde zijn bevindingen en aanbevelingen in de vorm van rapporten vast. Lechner heeft er 62 in de Weense archieven gelocaliseerd. Inmiddels zijn er ook drie exemplaren van Scotti's lessen aan het licht gekomen: één incompleet, in Kopenhagen ontdekt door W. Rieck en bewerkt door Hagen von Borcke² en O. Premstaller³ en één compleet. Lechner (1968) geeft de inhoud van dit laatste, uit twaalf onderdelen bestaande dictaat in het kort weer. Een derde dictaat, dat zich te München in privé-bezit bevindt, kwam onlangs aan het licht. Dit bevat naast de inwendige ziekten van het paard, de 'materia medica'. Het gedeelte over de inwendige ziekten is inmiddels door Greiner uitgegeven⁴. Ieders conclusie is dat Scotti de belangrijkste 18e eeuwse Oostenrijkse dierenarts is geweest, die, weliswaar slechts gedurende korte tijd, óók als docent zijn betekenis heeft gehad omdat in zijn onderwijs de verbinding werd gelegd tussen de eeuwenoude empirische diergeneeskunde, zoals hem deze bekend was uit de praktijk van zijn vader, en de 18e eeuwse leerstellingen van Boerhaave en Van Swieten. Hij waakte er overigens voor humaan-medische opvattingen blindelings toe te passen op de diergeneeskunde. Zijn taalgebruik was aangepast aan de vrij lage ontwikkelingsgraad van zijn toehoorders. Bij ziekten als runderpest en kwade droes, waarvoor hij geen remedie kon geven, durfde hij zijn onwetendheid te bekennen.

De verdiensten van Scotti liggen daarnaast vooral op het gebied van de bevordering van de paardenfokkerij in het Oostenrijkse keizerrijk. Talloze stoeterijen, veulen- en dekstations kwamen op zijn initiatief tot stand. Zijn voorstellen werden in wetgeving door Joseph II bekrachtigd. De keizer zag het belang van Scotti's activiteiten goed in. Dit blijkt uit zijn tegemoetkomendheid jegens hem: zijn jaarsalaris werd verdubbeld van 1000 naar 2000 gulden en hem werd een vierspan ter beschikking gesteld voor zijn vele reizen, een uitzonderlijk voorrecht. Bovendien koos de keizer regelmatig partij

voor het standpunt van Scotti in zijn vele twisten met Wolstein.

Als 'erste k.k. Pferderarzt' verantwoordelijk voor de remontering voerde hij een revolutionaire verandering door bij de aankoopprocedure. Het was steeds een gebruik geweest dat paarden 'en groupe' gekocht werden zoals door de paardenhandelaren aangeboden. Scotti bepaalde dat deze stuk voor stuk gekeurd moesten worden. Hij stelde daarvoor heel nauwkeurige richtlijnen op. Omdat het, gezien de aantallen onmogelijk voor hem was om alle keuringen persoonlijk te doen, liet hij zich daarbij door zijn broer Johann assisteren. Het leger was in deze periode van strijd om de hegemonie in Europa onverzadigbaar. De aankopen waren tevens vaak erop gericht om een ander land te verhinderen tot aankoop over te gaan. De aantallen beliepen vele tienduizenden. In een bepaald jaar werd in vier maanden tijd bijna 7,5 miljoen gulden uitgegeven. De paardenhandel was geheel in handen van Joden, waarmee Scotti van tijd tot tijd in conflict kwam vanwege zijn strenge eisen en waarbij hij zich onontkoopbaar toonde. Tot op zijn 72ste jaar bleef Scotti onvermoeibaar reizen om te keuren en te kopen, steeds trouw aan zijn devies: 'Ich will genau und restlos meine Pflicht erfüllen'. Hij stierf in 1806 in de leeftijd van 78 jaar.

A.M./E.P.O.

Deze rubriek wordt verzorgd door leden van het Veterinair Historisch Genootschap.

¹ W. Lechner. Ludwig Scotti. Zur Geschichte des Gründers der ersten deutschen Tierarztschule und zugleich des ersten Wiener Militär-tierarztes. Wiener tierärztliche Monatschrift 1942; 29: 289-305. Id., Ludwig Scotti (1728-1806). Der erste Wiener Tierarztlehrer und Begründer der heimischen Pferdezucht. Ibid 1968; 55: 31-44.

² H. von Borcke. Leben und Vorlesungen des Wiener Tierarztes Ludwig Scotti (1728-1806). Diss. Hannover, 1964.

³ O. Premstaller. Die Orthopaedie in den Vorlesungen des Wiener Tierarztes Ludwig Scotti (1728-1806). Diss. Wien 1974.

⁴ S. Greiner. Das älteste deutschsprachige Lehrbuch über Innere Krankheiten des Pferdes herausgegeben von der Kayserlich-Königlichen Pferd-Cur-Operations Schul in Wien vom Jahr 1770. Diss. München 1995. (Verkort weergegeven in: Tierärztliche Praxis, 24, 219-222, 1996).